

A KRIZA-ÜNNEPÉLY.

Ott hol a „Vadas“ bérceiről csörgedező Ajta-vize a már lassu méltósággal hömpölygő Olt folyóba szakad, Erdővidék egyik legszebb fekvésü falujában, Nagy-Ajtán a nemzeti kegyelet f. évi július 30-án fényes ünnepet ült a „Vadrózsák“ halhatatlan költő-gyűjtőjének, a székelynép felejthetetlen édes hangu dalnokának emlékére. Kriza János szülőháza, a nagy-ajtai unitárius papi lak emléktáblával jelöltetett meg. Ez ünnepélyről mi is szólhatunk és szólunk kell folyóiratunkban, mert hisz Kriza a miénk volt, unitárius pap és püspök s folyóiratunk egyik alapítója.

A Kriza-ünnepély eszméje kolozsvári főiskolánkban s. tanár Székely Józseftől indult ki. Indítványát a főtanodai ifjúság lelkesedéssel karolván fel, a tordai és székely-kereszturi iskolák ifjúságának s több lelkes ügybarátoknak közreműködésével pár hó alatt összehozta a márvány emlék-tábla kiállítására szükségeltető összeget, melylyel Kriza szülőháza vala megjelölendő. Kovács János igazgató-tanár vezetése alatt az ifjúság köréből Székely József, Mózes Mihály, Gábor Albert és Árkosi Lajos személyében rendező bizottság alakult, mely összeköttetésben a Nagy-Ajtán Lőfi Áron esperes elnöklete alatt Zathureczky József, Kriza Sándor, Antos József, id. és ifj. Tana Samu, Ütő András és Móricz Károly stb. személyéből alakult bizottsággal előkészítette az ünnepélyt.

Már szombaton július 29-én mozgásban volt az egész Nagy-Ajta községe. A személyvonattal érkező vendégeket nagy néptömeg várta az apáczai indóháznál. A falu végén „Isten hozott“ felirattal állított diszkapu előtt Lőfi Áron esperes üdvözölte csinos beszédben az érkezetteket, melyre Kovács János ig. tanár válaszolt, meleg hangon mondva köszönetet Erdővidék közönségének az ünnepély iránt érzett búzditó részvéteért. Bölön községében is diszkapu volt felállítva, főt. Ferencz József püspök ur tiszteletére, ki az ünnepélyre Hajós János min. tanácsossal Tusnád felől jött. A püspök ur kocsi-ja csinos lovas banderiumtól követve a faluba érkezvén, szintén Lőfi Áron esperes mondott üdvözlő beszédet s utánna Sebestyén Károly bölöni ref. lelkész tolmácsolta a körüli ev. ref. papság érzelmeit

a testvér felekezet püspöke iránt. A főt. ur ékes szavakban köszönte meg a szives fogadtatást, mely nem hivatalos utja alkalmával is érte, válaszában kiemelvén az ünnepély amaz általános jellegét, melyszerint a nemzeti irodalomért való lelkesülésben a hazáért élő és munkáló minden hitfelekezetek egyesülhetnek. A püspök ur beszédét a közönség általános éljenzések közt fogadta.

Vasárnap, július 30-án, a mint az Ajtára büszkén tekintő „Várhegy“ mögül a nap tiszta, derült fényben fölemelkedett, sugarai Nagyajta magas fekvésű, széles főútján a szép Háromszék és Erdővidék különböző faluiból összegyűlt szabad székely nép hullámzó szép csoportjain verődtek vissza, megkapó látványt nyujtva a szemlélőnek. S alig zendült föl a n.-ajtai harangok ritka szép dallamú szelid hangja, a nép özönnel tódult a templom felé, mely néhány percz alatt zsufolva volt, s a közönségnek egy része a nyitott ablakokhoz támasztott létrákon volt kénytelen helyet foglalni. S fölhangozván a gyülekezet ajkáról a Török Sándor kőrispataki lelkész orgonajátéka mellett a „Dicsőséges Úr Isten“ magasztos nótája, a főtanodai ifjuság karéneke következett, mialatt Ferencz József püspök úr felment a szószékre és imádkozott kenetteljesen, meghatva, megindítva minden szívet. A lélek az ihlet és fölmagasztosulás szárnyain ragadtatott az Örök Szellem felé, ki nemcsak mindennapi életünkről, nemcsak az egyesről gondoskodik, hanem a nemzeti élet hatalmas folyamait is mozgatja és intézi a szellem felkentjei által. Közből ismét az ifj. dalárda énekelt. Az egyházi beszédet, melyet e sorok írója tartott, füzetünk elején veszik olvasóink.

Az isteni tisztelet után következett a tulajdonképeni Kriza-ünnepély. Mintegy 2—3000-re menő közönség népesíté be a papi lak terjedelmes udvarát. Körül mindenütt zöldágak s a ház homlokzatán Kriza olajfestésű arczképe jóságot sugárzó tekintetével, kereken virágokkal diszítve. Az emléktáblát fehér selyem takaró födé aranycsipke szegélyzettel, középen arany himzésű lanttal. A küldöttség és az ünnepély szónokai egy külön emelvényen elfoglalván helyüket s Kriza özvegye fiával és leányával az emelvény melletti első sorban, az ifj. dalárda énekével megkezdődött az ünnepély. Az ének elhangzása után az asztal mellől, hol Kriza munkái, a „Vadrózsák“ pompás diszkötésben, állottak, Kovács János főtanodai igazgató emelkedett fel és szép alkalmi beszédben, történelmi jártassággal és lelkesedéssel indokolva az ünnepély tartását, azt megnyitotta, mire a lepel elvonatván, a márványtáblán, aranybetűkkel, a következő felírás tünt elé:

K r i z a J á n o s

unitárius püspök, királyi tanácsos. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja s a Kisfaludy Társaság tagja, költő s a székely népköltésnek „Vadrózsák“-ban halhatatlan gyűjtője. Született 1811. június 28, meghalt 1875. márczius 26-án Kolozsvárt.

„Itt született, itt patant ki a szellemi szikra,
Mely a Kriza nevet fénynyel övedzi körül;
Mint költő gyűjté székelyföld élmevirágít,
Népdal a nép ajakán, dalban a dalnok is él“.

Megjegyezzük, hogy e vers Nagy Lajos, kolozsvári tanár és főjegyző költeménye,

Ezután Kovács J. ig. tanár bejelentette a kolozsvári unit. collegiumi tanári kar 50 ftos alapítványát s a székely-kereszturi gymnasiumi tanári kar 20 ftos alapítványát Kriza nevére s felolvasta a Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludy Társaság és az Erdélyi Múzeum-Egylet üdvözlő iratait, melyekben Kriza érdemei méltatása mellett az akadémia tudatja a r. bizottsággal, hogy képviselével és érzelmei tolmácsolásával Szabó Károly r. tagot bizta meg, a Kisfaludy társaság meg, hogy Szász Béla r. tagot kért föl képviselétére.

Az üdvözlő iratokat s a képviselőket a közönség megújuló éljenzésekkel fogadta.

Ezután a szebbnél-szebb koszorúk helyeztetek el az emléktábla körül, rövid jelmondatok kíséretében. Az első koszorút a kolozsvári főtanoda ifjúsága nevében Végh Mihály papjelölt tette le; koszorút tettek még a tordai ifjúság nevében Varga Dénes tanár, Lófi Áron a sepsi-miklósvári unitárius egyházi kör, Török Áron a felső-fehéri egyh. kör, Péterfi Sámuel a kereszturi kör, Vaska Béla az aranyosszéki papság, Gyöngyösi István esperes az Udvarhely körüli papság, Györfi Lajos a marosköri papság, ifj. Gálfalvi István a küllőmegyei papság nevében, Zsakó János Toroczko bányaváros részéről.

A közben énekelt dal után következett az ünnepély középpontját alkotó emlékbeszéd, Jakab Elek magyar akad. tagtól. Ez emlékbeszéd, valamint az ünnepélyen mondott többi beszédek is, értesülésünk szerint, külön füzetben fognak megjelenni s a napi lapokban már meg is jelentek, s így az olvasó közönség ismeri, vagy ismerni fogja a Kriza nagyságához valóban méltó emlékbeszédet. Az emlékbeszéd Krizát, mint költőt és nyelvbuvárt ismertette, kinek műkö-

dése a székelyek hún-scitha eredetére is világot vet. Ez emlékbeszédben az író egyénisége széleskörű irodalmi és aesthetikai műveltségben nyilvánult, melylyel Krizát az említett két oldalról, gyújtó hatást keltve, felmutatta. A költői és írói pályának rajzolása, az ó- és új klasszikus szépirodalom szélesebb ismeretével, Kriza egyéniségének felmutatása, költészetének alapos elemzése, a székely nép költői geniusának természetébe való behatolása, szép stylben és magával ragadó beszédmenetben a felolvasó írónak sok tapsot szerzett és elismerést fog szerezni bizonyára az emlékbeszéd olvasóinál is.

Az emlékbeszéd után a dalárda szólalt meg újra, melyről meg kell jegyeznünk, hogy Adorján Domokos papjelölt vezetése alatt minden darabot dicséretre méltóan énekelt.

Aztán Mózes Mihály papjelölt szavalta el Györfy József VIII. osztályos tanulónak ez alkalomra irt hangulatteljes ódáját. A közönség lelkesen megéljenzette mind a szavalót, ki remekül szavalt, mind pedig a szerzőt, kit látni kívánt, de nem volt jelen.

Erre Székely József indítványozó és a rendező bizottság elnöke mondott rövid, de találó zárbeszédet, melylyel az ünnepély véget ért.

Délután 3 órakor közebed következett, melyen mintegy 250-en vehettek részt. A lelkesedés szellemes felköszöntők árjában ringatózott az ünnepélyes lakoma fölött. Köszöntők mondtak a királyra, családjára, Kriza özvegyére, a püspökre, a tudományos társulatok küldötteire, az ünnepély szónokaira, több jelen és távollevő jeles egyéniségekre, Kriza emlékére és a székely nemzetre. Itt olvastatott fel Gróf Kálnoky Dénes üdvözlő levele és Buzogány Áron távirata.

S ha még fölemlítjük, hogy az ünnepélyt kedélyes táncmulatáság fejezte be, az ünnepélyre nézve mindent elmondtunk, mit e folyóiratban röviden jelezniink lehetett.

De végül nem tehetjük mégis, hogy Nagy-Ajta községe iránt ne adjunk a legmelegebb köszönetnek kifejezést szives vendégszeretetéért, melylyel a résztvevő vendégeket szülötte emlékünnapján fogadta. Kriza megérdemelte ezt s Nagy-Ajta, hol annyi nagynevű írónak és jeles tudósnak ringott a bölcsője, megjutalmazottnak, boldognak mondhatja magát, hogy a kit anyakebelén leginkább csókolt a keleti napsugár, a minden fiai közt legnagyobbnak szentelt ünnepély által ténylegesen láthatta ama nevezetes helységek sorába juttatását, melyek a nemzetnek a szellemi életre fényt és világosságot árasztó tehetségeket — a geniusokat szülik.

És ez ünnepélyre hadd mondjuk befejezésül azt is, nemcsak Nagy-Ajta, hanem egyházunk, iskoláink s maga az unitarismus

különös örömmel és gyönyörűséggel tekinthetnek vissza. Egyházunk és iskoláink, mert Kriza ezek emlőin növekedett nagygyá; az unitarismus, mert az ünnepély, maga Kriza, mint népköltő nemzetileg elismerve, fényes bizonyíték ama nem egyszer felhozatni szokott váddal szemben, hogy az unitarius vallás rationalistikus légköre a a kedélyvilágnak nem kedvez, az emberben a művészi és költői elemre hervasztólag hat.

Sok oly egészséges érzelmű költőt és író a nemzetnek, milyen a most ünnepelt Kriza volt!

PÉTERFI DÉNES.
